

Ålands militära öde 1938-1944.

Ålands framtida ställning har varit föremål för diverse spekulationer den senaste tiden. Genom de nu publicerade ryska stilleståndsvillkoren har dock klarhet vunnits. I stilleståndsdragets artikel 9 heter det nämligen, att överenskommelsen av den 11 oktober 1940 mellan Sovjet och Finland åter skall sättas i kraft.

Enligt denna överenskommelse skulle de befästningar och andra militära anläggningar, som finnarna inför det hotande kriget och under detsamma utfört — anläggningsarbetena fortsatte även våren och sommaren 1940 — demoleras och Åland demilitariseras i enlighet med Ålandskonventionerna av 1856 och 1921. Sovjets starka intresse för ögruppen framträdde redan våren 1939, då ryssarna vid ett rådsmöte i Genève framställde krav på att i fråga om Åland vara huvudintressent jämte Finland, vilket medförde att den s. k. Stockholms-planen ställdes på framtiden. Den 14 oktober 1939 meddelade emellertid Moskva, att det inte skulle motsätta sig Ålands militarisering i skyddssyfte "förutsatt att ingen främmande makt, ej heller Sverige, får något att göra med Ålands befästade". Tesen fastslogs offentligt av Molotov i ett tal den 31 oktober och finnarna konstaterade samstämmighet i uppfattningen. Befästningsarbetet bedrevs i stor hast och fortsatte som sagt under och efter vinterkriget.

På sommaren 1940 ändrade emellertid Sovjet mening och efter ryska påtryckningar inleddes omkring månadsskiftet juni—juli en ny demilitarisering med hänvisning till att läget i Östersjön "nu kunde anses stabiliserat". De med stor möda och stora kostnader uppförda anläggningarna sprängdes och de finska militärstyrkorna evakuerades. Övervakningen från rysk sida skedde genom att det ryska konsulatet i Mariehamn blev stor som en ambassad. Och den 8 oktober beslöt finska riksdagen att ingå ett fördrag om ögruppens demilitarisering med Sovjet, alltså det avtal, som åsyftas i de nu undertecknade vapenstilleståndsvillkoren. I samband med det rysk-finska krigsutbrottet 1941 ansågs givetvis detta avtal som icke existerande och finnarna byggde stora befästningsarbeten, vilka i fråga om effektivitet lära betydligt ha överträffat föregångarna, som raserats efter vinterkriget.